

CONSEIL BRUXELLOIS DES PERSONNES
EN SITUATION DE HANDICAP

BRUSSELSE RAAD VOOR PERSONEN
MET EEN HANDICAP

INITIATIEFADVIES

10 argumenten tegen de afschaffing van het Persoonlijk Assistentiebudget (PAB) in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Advies aangenomen door de RPH op

3 februari 2025

De heer Cléon ANGELO, evenals de vertegenwoordigers van AccessAndGo en Unia hebben zich onthouden bij de opstelling en aanneming van dit initiatiefadvies teneinde elk belangenconflict te vermijden, zoals voorzien door het RIO van de Raad.

BRUSSELSE RAAD VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP

Bischoffsheimlaan 26 - 1000 Brussel

Tel.: 02/205.68.68 - brupartners@brupartners.brussels

www.brupartners.brussels/nl/brusselse-raad-voor-personen-met-een-handicap

Vooraf

De beslissing van Iriscare om het Persoonlijk Assistentiebudget (PAB) in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest stop te zetten, doet grote vragen rijzen over de rechten van personen met een handicap. Het PAB is een belangrijk instrument dat personen met een handicap in staat stelt om diensten of ondersteuning aangepast aan hun specifieke noden te kiezen en rechtstreeks te financieren.

Het Persoonlijk Assistentiebudget is financiële steun voor personen met een handicap om hen in staat te stellen hun eigen hulp te organiseren en te financieren in overeenstemming met hun specifieke noden. Het PAB kan gebruikt worden om verschillende soorten hulp te financieren, waaronder:

- hulp in het dagelijkse leven (opstaan, naar bed gaan, hygiëne, maaltijden, aankleden, enz.)
- hulp bij verplaatsingen (hulp om naar werk, school, afspraken of vrijetijdsactiviteiten te gaan);
- hulp thuis (huishoudelijke hulp, ondersteuning bij administratieve taken, boodschappen doen);
- hulp bij communicatie (hulp voor mensen met spraak- of begripsproblemen);
- sociale steun en deelname aan het gemeenschapsleven;
- hulp bij sociale en culturele activiteiten
- hulp bij werk of studie (hulp bij gebruik van aangepaste apparatuur, organiseren van werk, het nemen van nota's).

Vanaf 1/01/2025 wordt dit proefproject, dat in 2007 in Brussel van start ging, van de ene dag op de andere afgeschaft, zonder dat er tot nu toe effectieve overgangsmaatregelen of geldige alternatieven zijn. Op dit moment gaat het om 44 personen met een handicap en 200 personen op de wachtlijst die het assistentiebudget nooit zullen kunnen krijgen.

Het stopzetten van het PAB is een maatregel met ernstige gevolgen voor personen met een handicap, hun families en dienstverleners. Om de fundamentele rechten van personen met een handicap te behouden en een billijke overgang te garanderen, is het noodzakelijk om deze beslissing te heroverwegen en het Persoonlijk Assistentiebudget aan te passen in overeenstemming met de verplichtingen die zijn vastgelegd in het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap (artikel 19 en het algemeen commentaar). Een participatieve en proactieve aanpak is essentieel om een eerlijke en duurzame oplossing te garanderen die aan ieders behoeften tegemoetkomt.

De Brusselse Raad voor Personen met een Handicap (hierna "de Raad" genoemd) stelt 10 eisen om te reageren en de bevoegde overheden te wijzen op de situatie, de gevolgen van deze beslissing en de impact ervan voor personen met een handicap, en om eisen voor te stellen om aan de negatieve gevolgen te verhelpen. In overeenstemming met de aanbevelingen die in september 2024 aan België werden gedaan, wil de Raad een inclusieve samenleving verdedigen waarin iedereen, ongeacht zijn of haar capaciteiten, het recht heeft om controle te hebben over zijn of haar eigen leven en om in waardigheid en autonomie te leven. De betrokken actoren moeten dringend gemobiliseerd worden om deze achteruitgang een halt toe te roepen en oplossingen te bedenken die de noden en rechten van de meest kwetsbaren respecteren.

Op 22/01/2025 heeft de Raad het Collectif Bap.Bruxelles gehoord. Dit collectief heeft gewezen op de gevolgen van deze beslissing en de directe en reële impact op personen met een handicap, hun dagelijkse leven en hun rechten.

10 Argumenten

1. Respect voor de fundamentele rechten

De afschaffing van het PAB druist in tegen het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap, dat hun recht op zelfstandig wonen en op keuze en controle bij de organisatie van hun bijstand garandeert. Grondrechten worden op schandelijke wijze met de voeten getreden. Artikel 19 “Zelfstandig leven en inclusie in de samenleving” en het algemeen commentaar bepalen immers dat de Staten, die partij zijn bij het Verdrag, het recht van alle personen met een handicap erkennen om in de samenleving te leven, met dezelfde keuzevrijheid als andere personen, en dat zij doeltreffende en passende maatregelen nemen om het volledige genot van dit recht door personen met een handicap en hun volledige integratie en participatie in de samenleving te vergemakkelijken.

2. Vaststelling van een stevig wettelijk kader

Het systeem van het PAB begon met facultatieve subsidies en vervolgens met Verdragen, die nog niet zijn hernieuwd. Een duidelijk, samenhangend en passend wettelijk kader, naar het voorbeeld van het wettelijk kader dat Vlaanderen en Wallonië hebben georganiseerd, is essentieel om de duurzaamheid en effectiviteit van het PAB te garanderen, evenals juridische stabiliteit en billijkheid. In Brussel, waar sociale en gezondheidsbevoegdheden worden uitgeoefend door specifieke instellingen zoals Iriscare, heeft het ontbreken van een versterkt wettelijk kader voor het PAB - en van een toereikend budget dat ervoor is uitgetrokken - bijgedragen tot de instabiliteit van het PAB en de geplande afschaffing ervan.

*“Sedert 2016 ontvang ik het PAB, wat me heeft toegelaten om mijn persoonlijke projecten en werkzaamheden op het vlak van sociologisch onderzoek te financieren. **Hoe ga ik me nu organiseren? Het is niet mogelijk om voor elke dienst familiale hulp aan te vragen.**” Paul.*

3. De rechten van personen met een handicap handhaven en een teruggang weigeren

Het PAB heeft veel personen met een handicap in staat gesteld om hun leven zelfstandig te organiseren, door hun ondersteuning te financieren op basis van hun specifieke behoeften. Zonder deze regeling lopen veel personen met een handicap het risico dat ze over geen geschikte alternatieven beschikken, waardoor hun afhankelijkheid van institutionele structuren of ontoereikende en niet-beschikbare ondersteuning toeneemt.

Door de keuzemogelijkheden voor personen met een handicap te beperken, belemmert deze beslissing hun sociale inclusie en onafhankelijkheid. Het einde van het PAB creëert financiële en organisatorische onzekerheid voor de dagelijkse ondersteuning van personen met een handicap. Gebruikers van het PAB verliezen de vrijheid om de dienstverleners te kiezen die het best aan hun behoeften voldoen. Dit verlies aan autonomie is een directe aantasting van hun waardigheid en van hun recht op zelfbeschikking.

Veel personen met een handicap, die nu al verstoken zijn van gepersonaliseerde hulp, zullen in een nog groter isolement terechtkomen, op gespannen voet komen te staan met sociale, educatieve en professionele diensten en zelfs in een situatie van bestaansonzekerheid terechtkomen.

Deze beslissing verhoogt eveneens de druk op de families die meer steun zullen moeten leveren.

“Het BAP stelt me in de mogelijkheid om mijn hulp anders te beheren dan met traditionele diensten, door in alle vertrouwen de hulpverleners te kiezen die me zullen begeleiden en helpen in mijn dagelijkse leven. Ik geef uiting aan mijn eigen behoeften en niet aan die van een collectieve structuur. Met het PAB zijn personen met een handicap de subjecten van hun eigen leven, en dat is een kwestie van waardigheid. Toen ik hoorde van de beslissing om het PAB af te schaffen, werd mij een deel van mijn identiteit afgenomen. Het nam mijn vermogen weg om mijn eigen behoeften te regelen. Ik heb nog enkele dienstencheques over voor de komende 6 maanden, maar wat ga ik daarna doen? Ik maak me nu zorgen over mijn verplaatsingen en de organisatie van mijn dagelijkse leven, wat ik niet meer in handen heb. Met het PAB kun je ook een leven als koppel leiden”. Sonja.

4. Validistische en retrograde beslissing van Iriscare

De beslissing van Iriscare om het Persoonlijk Assistentiebudget af te schaffen is een validistische en retrograde maatregel die de rechten van personen met een handicap in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ernstig in het gedrang brengt. Door de toegang te beperken tot voorzieningen die zelfstandigheid en inclusie bevorderen, ontkent deze beslissing het recht op een onafhankelijk leven en verscherpt deze de sociale ongelijkheden.

Het validisme maakt deel uit van een medische visie op handicaps waarin de persoon een voorwerp van zorg is en geen subject van rechten.

De beslissing van Iriscare ontkent de realiteit van personen met een handicap:

- Deze dwingt personen met een PAB om afhankelijk te zijn van andere vormen van hulp die vaak institutioneel en verzadigd zijn, waardoor hun recht om hun leven in te richten volgens hun behoeften en voorkeuren wordt beperkt.
- Deze beslissing gaat voorbij aan het feit dat personen met een handicap al te maken hebben met meerdere barrières bij de toegang tot gezondheidszorg, werk en een sociaal leven. Dit verergert hun kwetsbaarheid en marginalisatie en versterkt ongelijkheden.
- De beslissing is niet tot stand gekomen in overleg met en met de expertise van de betrokken personen en de organisaties die hen vertegenwoordigen.

De afschaffing van het PAB is een stap achteruit en staat haaks op de vooruitgang die reeds geboekt werd wat betreft de erkenning van de rechten van personen met een handicap:

- Het Brussels gewest is verplicht om personen met een handicap het recht op een zelfstandig leven en op keuze en controle bij de organisatie van hun bijstand te garanderen. De afschaffing van het PAB is in strijd met de artikelen 19 en 28 (adequate levensstandaard en sociale bescherming) van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap, die pleiten voor autonomie en een adequate levensstandaard.

- Het einde van het PAB dreigt veel personen met een handicap te dwingen om zich te wenden tot institutionele structuren of gestandaardiseerde diensten, ten koste van een geïndividualiseerde ondersteuning die hun waardigheid respecteert.
- Terwijl Vlaanderen en Wallonië vooruitgang boeken in het versterken van gelijkaardige systemen, isoleert Brussel zich door te kiezen voor een retrograde aanpak die de gewestelijke verschillen vergroot.
- De studie over de behoeften van personen met een handicap, die in opdracht van de GGC en de COCOF werd uitgevoerd en in 2023 werd gepubliceerd, stelt vast dat het PAB over heel Brussel moet worden uitgebreid.

Deze beslissing is ook in strijd met de opdrachten van Iriscare, namelijk het ondersteunen van de autonomie van personen met een handicap.

« Het PAB heeft me financiële steun gebracht, maar ook het allerbeste, namelijk de mogelijkheid om **mijn rol als moeder zo goed mogelijk te kunnen vervullen**, naast het uitvoeren van verschillende beroepsactiviteiten. Met conventionele diensten moeten personen met een handicap altijd wachten, plannen, anticiperen en hun dag opsplitsen met verschillende evenementen of diensten. Met het PAB ben ik geen last voor mijn kinderen. **Ik voel me een volwaardige burger: ik ben iemand en ik heb een schijn van privéleven.** De behoeften van personen met een handicap worden vervuld door het PAB en niet door de reguliere diensten. **Het PAB stelt ons in staat om op een andere manier naar handicaps te kijken, zodat mensen onafhankelijk kunnen worden, hun eigen keuzes kunnen maken en het leven kunnen leiden dat ze willen.**” Martine

5. Participatie van mensen met een handicap binnen Iriscare

Deze beslissing onthult een gebrek aan aandacht voor de behoeften van personen met een handicap in de besluitvormingsprocessen van de instelling. Dit werpt het fundamentele probleem op van de effectieve vertegenwoordiging van personen met een handicap in de bestuursorganen en de organen die het sociaal beleid uittekenen en implementeren.

Deze beslissing wijst tevens op een belangenconflict bij Iriscare, de manager van een organisatie van openbaar nut, die geconfronteerd wordt met een beslissing over de hernieuwing van een overeenkomst die van invloed is op de budgetten van de organisatie.

Om een inclusief bestuur te garanderen en te voorkomen dat er beslissingen worden genomen die losstaan van de realiteit van de betrokken personen, is het essentieel om een mechanisme in het leven te roepen (onafhankelijk platform, groep, raad, organisatie met deskundigen waarvan ten minste 51% gehandicapt is) dat vanaf het begin deelneemt aan wetgevingsprojecten tot aan de opstelling, uitvoering en evaluatie ervan, om de vertegenwoordiging van personen met een handicap binnen Iriscare te versterken.

6. Gebrek aan evaluatie van de kwaliteit en de doeltreffendheid van het PAB

De afschaffing van het PAB door Iriscare in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) is gebeurd zonder een grondige evaluatie van de kwaliteit en de doeltreffendheid ervan onder de gebruikers van het PAB.

Dit gebrek aan voorafgaande analyse is een groot probleem, want het ontnemt de besluitvormers objectieve gegevens om de relevantie van de regeling te rechtvaardigen of te weerleggen, en weerspiegelt een overhaaste besluitvorming die niet gebaseerd is op objectieve gegevens. Bij dit onderzoek moeten immers onderzoekers en personen met een handicap worden betrokken die onafhankelijk zijn van de regeling en die als deskundigen worden vergoed.

Bij gebrek aan een kwalitatieve en kwantitatieve evaluatie is het onmogelijk om te bepalen of de doelstellingen van het PAB zijn bereikt: autonomie voor de gebruikers van het PAB, verminderde afhankelijkheid van instellingen en verbeterde levenskwaliteit. Talrijke getuigenissen van PAB-gebruikers benadrukken nochtans de voordelen van de regeling, die de overheden ertoe hadden moeten aanzetten om objectieve gegevens in te zamelen alvorens een afschaffing te overwegen. Zonder evaluatie zal de afschaffing van de regeling gebaseerd zijn op subjectieve percepties en administratieve of budgettaire overwegingen, in plaats van op kwantitatieve en kwalitatieve gegevens waarin de mens centraal staat.

De aanbevelingen¹ van de Europese Ministerraad betreffende de veroordeling van de Belgische Staat in 2013 wijzen op de verbintenis van de GGC om het PAB te evalueren, aangezien deze met betrekking tot het persoonlijk assistentiebudget melden dat er *“hoewel er in 2013 negen ‘persoonlijke assistentiebudgetten’ (PAB) waren toegekend, de PAB zich op het niveau van de GGC in een experimentele fase bevinden. Dit proefproject is in 2007 van start gegaan en er moet nog een algemene evaluatie worden verricht om aan de regeling al dan niet een duurzaam karakter te geven”*.

7. Noodzaak van een vergelijkende studie tussen de kosten van de institutionalisering en het budget dat aan het PAB wordt toegewezen

Een vergelijkende studie tussen de kosten van het institutionaliseren van personen met een handicap en de directe financiering die via het PAB wordt toegekend, is essentieel om de relevante besluitvormers en overheden te doen reageren.

Het doel is om te beoordelen of de directe toelage aan personen met een handicap via het BAP, dat autonomie en inclusie bevordert, echt duurder is dan een institutioneel model, rekening houdend met de sociale en menselijke repercussies (vooral met betrekking tot de omgeving).

Om de studie uit te voeren, moeten we economen, sociologen en deskundigen op het vlak van personen met een handicap samenbrengen om een multidisciplinaire aanpak te garanderen. Ook moeten personen met een handicap, families, verenigingen en dienstverleners worden betrokken bij de opstelling van de evaluatiecriteria en de analyse van de resultaten.

Een dergelijke studie zou aantonen dat het PAB verre van een financiële last is en een kosteneffectief alternatief vormt dat de rechten van personen met een handicap respecteert. Deze zou bovendien de geloofwaardigheid van de besluitvormers vergroten door de nadruk te leggen op een publiek management dat onderbouwd is en gebaseerd op inclusieve waarden.

¹ Resolutie [CM/ResChS\(2013\)16](#), Collective complaint n°. 75/2011, International Federation for Human Rights (IFHR) v. Belgium.

8. Verhoging van de financiering

Het is essentieel om voldoende budgettaire middelen toe te kennen om aan de stijgende vraag te voldoen, rekening houdend met de vergrijzing van de bevolking en de diversiteit van de handicaps. Het is ook essentieel om een budget toe te wijzen met een bedrag dat daadwerkelijk berekend is op basis van de behoeften, en om elke persoon met een handicap in staat te stellen zijn of haar eigen levensstijl te kiezen, ook buiten een instelling of collectieve structuur, wat momenteel onmogelijk is wanneer personen op dagelijkse basis afhankelijk zijn van technische en menselijke hulpmiddelen.

Het verhogen van dit budget is niet alleen een noodzaak om aan de groeiende behoeften te voldoen, maar ook een morele en wettelijke verplichting om de fundamentele rechten van personen met een handicap te eerbiedigen. Deze verhoging zou het ook mogelijk maken om rekening te houden met de personen op de wachtlijst voor de regeling.

Deze verhoging creëert ook de mogelijkheid om een persoonlijke assistent te zijn voor een breed publiek, gekozen en opgeleid door de persoon met een handicap, met steun van het netwerk of de familie indien nodig, waardoor werkgelegenheid in verschillende sectoren wordt gestimuleerd.

Door een betere financiering van de geïndividualiseerde budgetten zou het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn engagement ten opzichte van het Verdrag van de Verenigde Naties kunnen nakomen en geleidelijk zijn afhankelijkheid van dure institutionele structuren kunnen verminderen met een overgangskader op basis van een strategisch plan met voldoende technische, menselijke en financiële middelen, beperkt in de tijd en sectoroverschrijdend. Dit kader zou alle personen met een handicap het recht geven om op lange termijn onafhankelijk in de maatschappij te leven.

9. Gewestelijke ongelijkheden en internationale uitdaging

Het Persoonsvolgend Budget (PVB), het Vlaamse equivalent van het PAB, is een breed ondersteunde en goed gestructureerde regeling. Het stelt personen met een handicap in de mogelijkheid om een rechtstreekse financiering te ontvangen om hun ondersteuning te organiseren. Het systeem is stabiel, goed gefinancierd en ontworpen om de autonomie van personen met een handicap te bevorderen.

Hoewel het Waalse systeem minder ontwikkeld is dan dat in Vlaanderen, biedt het specifieke ondersteuning via het 'Agence pour une Vie de Qualité (AViQ)' en zijn er inspanningen geleverd om de toegankelijkheid te verbeteren en een zekere mate van continuïteit in de ondersteuning te garanderen.

De afschaffing van het PAB plaatst Brussel in een unieke en ongunstige situatie in vergelijking met de andere gewesten. Door het project onder te brengen in een meerjarenovereenkomst (bij gebrek aan een regelgevend kader) en niet de nodige budgetten toe te kennen om aan de vraag te voldoen, heeft Iriscare zichzelf verantwoordelijk gesteld voor de kwetsbaarheid van de regeling en haar beperkte aanbod.

De afschaffing van het PAB benadrukt de internationale uitdaging van dit vraagstuk ten gunste van een handicap die aandringt op de-institutionalisering.

10. Economische uitdagingen

De politieke besluitvormers vergeten de economische uitdagingen bij het opzetten van zo'n regeling. De economische gevolgen worden vaak over het hoofd gezien, maar de flexibiliteit die deze regelingen aan personen met een handicap bieden, helpt om andere sectoren te sensibiliseren (bijv. toerisme).

Behalve het toerisme maakt het PAB het mogelijk om een actief economisch model te creëren:

- werkgelegenheid voor verzorgers, vaak met profielen waarvoor geen diploma nodig is, maar knowhow en interpersoonlijke vaardigheden;
- laat personen met een handicap toe om professioneel te integreren in de samenleving (zij kunnen plannen maken om te studeren en later te werken, en bijgevolg te participeren door belastingen te betalen);
- stelt gezinnen in staat om opnieuw aan het werk te gaan (hoeveel ouders zijn niet gedwongen om hun beroepswerkzaamheden te beperken of te stoppen om het gebrek aan hulp voor hun kind met een handicap op te vangen, temeer daar het concept van kind in dit geval niet stopt op de leeftijd van 18 of 21 jaar maar een heel leven duurt);
- maakt het mogelijk om diensten van de sociale en collaboratieve economie op te zetten (creëren van andere soorten werkgelegenheid, enz.), enz.

Een verhoging van het PAB-budget zou leiden tot een toename van de vraag naar lokale dienstverleners, waardoor de werkgelegenheid in essentiële sectoren gestimuleerd zou worden.

*
* *